

Hediiyetü'l-‘arîfîn'de Aclünî'nin bunlardan başka dokuz kitabının daha adı verilmektedir. Ayrıca *İzâ‘etü'l-bedreyn fî tercemeti's-şeyḥayn* adlı bir eserinden de söz edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Murâdî, *Silkü'd-dürrer*, Bulak 1301, I, 259-272; Abdülhay el-Kettânî, *Fihri'sü'l-fehâris*, Fas 1347 — Beyrut 1402/1982, I, 98-100; *Hediiyetü'l-‘arîfîn*, I, 220-221; Brockelmann, *GAL*, II, 398-399; *Suppl.*, II, 422; Ziriklî, *el-A‘lâm*, Kahire 1373-78/1954-59, I, 324; Kehmâle, *Mu‘cemü'l-mü‘ellifîn*, Dimaşk 1376-80/1957-61 — Beyrut, ts. (Dâru l-hyâi't-türâsî'l-Arabî), II, 292; Hânî Subhî el-Amed, *Mu‘cemü'n-nâbihîn*, Amman 1985, I, 265-266.



ALİ YARDIM

ACLÜNİ, Muhammed b. Ahmed

(محمد بن أحمد العجلوني)

Ebü Abdillâh Şemsüddîn
Muhammed b. Ahmed b. Mûsâ el-Aclünî
(ö. 831/1427-28)

Muhaddis, Şâfiî fakihî.

Ürdün'ün doğusundaki Aclün'a bağlı Küfeyr köyünde doğdu. Dimaşkî ve Küfeyrî nisbeleriyle de tanınır. İlk tahsilinden sonra Dimaşk'a giderek zamanın meşhur âlimlerinden İbn Kâdî Şühbe'den fıkıh ve fıkıh usulü okudu. Uzun süre Şemseddin el-Gazzî'nin derslerine devam etti; İbn İvaz ve İbn Ümeyle'den de hadis okudu ve pek çok kitabı bizzat istinsah etti. Tahsilini tamamladıktan sonra Dimaşk'taki medreselerde fıkıh, fıkıh usulü ve siyer okuttu. Aynı zamanda kadî nâibliği yaptı. Birçok defa hacca gitti; uzun süre Mekke'de mücâvir olarak kaldı. Pek çok talebe yetiştirdi, fetva vermekle meşgul oldu. Daha çok hadis, özellikle de *Şaḥîḥ-i Buḥârî* okutmakla şöret buldu. Dimaşk'ta vefat etti.

Eserleri. Kaynaklarda adı geçen belli başlı eserleri şunlardır: 1. *et-Telvîḥ ilâ ma‘rifeti'l-Câmî‘i's-şâḥîḥ*. Zerkeşî, Kirmânî ve İbn Mülakkin'in *Şaḥîḥ-i Buḥârî* şerhlerinden faydalanmak suretiyle kaleme aldığı beş (veya altı) ciltlik bir eserdir. 2. *el-Kevkebü's-sâfî. Şaḥîḥ-i Buḥârî* muhtasarıdır. 3. *Zehrü'r-Ravz. Süheylî'nin er-Ravzû'l-ünûf*üne yazdığı muhtasar şerhtir. 4. *el-İḥkâm fî aḥkâmî'l-Muḥtâr*. Bu eserini daha sonra kısaltarak *el-Müntehabü'l-Muḥtâr fî aḥkâmî'l-Muḥtâr* adını vermiştir. 5. *Mu‘înün-nebih ilâ (‘alâ) ma‘rifeti'l-Tenbih*. Ebü İshak eş-Şîrâzî'nin Şâfiî fikhına dair *et-Tenbih* adlı eseri üzerine yapılmış şerhtir.

BİBLİYOGRAFYA :

Sehâvî, *ed-Dav‘ü'l-lâmi‘*, Kahire 1353-55 — Beyrut, ts. (Dâru Mektebeti'l-Hayât), VII, 111-112; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zehab*, Kahire 1350-51, VII, 196; *İzâḥu'l-meknûn*, I, 320; II, 519, 569; *Hediiyetü'l-‘arîfîn*, II, 186-187; Kehmâle, *Mu‘cemü'l-mü‘ellifîn*, Dimaşk 1376-80/1957-61, IX, 23.



MÜCTEBA UĞUR

ACMÂN

(عجمان)

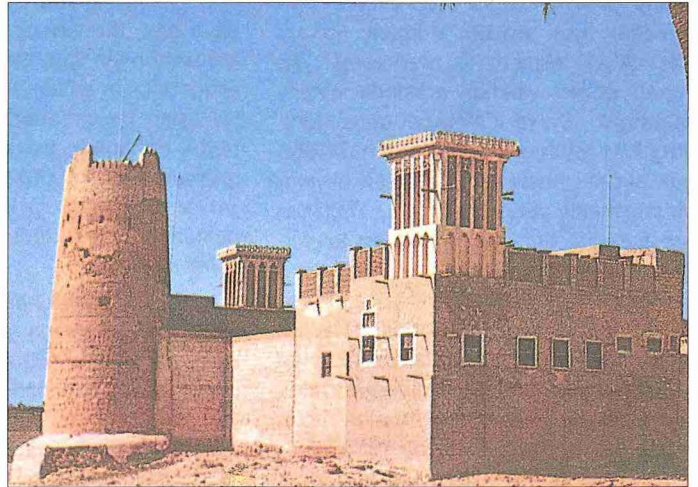
Birleşik Arap Emirlikleri Devleti'ni oluşturan yedi emirlikten biri.

Toprak bakımından bu emirliklerin en küçüğü olan Acmân'ın yüzölçümü 260 km², nüfusu 64.318'dir (1985). Aynı birlik içindeki diğer Arap emirliklerinden Şârika ile Ümmülkayveyn arasında yer alır. XIX. yüzyıl boyunca komşusu Şârika'daki Kâsimî Emirliği'ne bağlı kalmıştır. Bölgede yaşayan halk, Naîm kabilesinin Âl-i Bûhureybân koluna bağlı olan Karâtise, Hamîre ve Âl-i Bûzeneyn boyundandır. Yine bu yüzyılın başlarında Vehhâbîlik hareketinin bölgedeki etkisi üzerine, burada oturan Âl-i Bûhureybân kabilesi, diğer Naîmî kabileleri gibi bu dinî akıma katılmıştır. Hatta bir ara emirliğe bağlı olan Zûrâ adası Vehhâbîler'in yerleşim merkezi olmuştur. Acmân, diğer sahil emirleri ve İngiltere arasında imzalanan 1820 ve 1892 antlaşmalarına iştirak etti. 1952'de Sahil Devletleri Konseyi'ne (Trucial States Council) katıldı. 2 Aralık 1971'de kurulan Birleşik Arap Emirlikleri Devleti'nin federe üyesi oldu. 1981 yılından beri emirliğin başında bulunan Şeyh Humeyd b. Râşid en-Naîmî, Birleşik Arap Emirlikleri Devleti'nin yüksek konsey üyesidir.



Acmân

Acmân'da inşası Ortaçağ'a kadar uzanan tarihî bir kale bulunmaktadır. 1928-1981 yılları arasında emîr olan Şeyh Râşid b. Humeyd bu kalede oturmakta ve emirliğin yönetimini buradan yürütmekteydi. Acmân'ın iç kısımlarında bulunan Mesfût bölgesinde 1968'de yapılan aramalarda kaliteli mermer rezervleri bulunmuştur. Tarihte daima Naîm kabilesinin yerleşim bölgesi olarak kalmış bulunan Mesfût bölgesinde ayrıca hurma, tütün ve buğday ziraatı da yapılmaktadır. Bölgede ekonomi yakın zamana kadar balıkçılık ve tarıma dayalıydı. Son zamanlarda Birleşik Arap Emirlikleri'nin zengin üyelerinden, özellikle Ebûzabî'den (Abudabi) yardım almaktadır. Acmân'da 1976'dan beri gemilerin bakım ve onarımının yapıldığı bir tersane bulunmaktadır. 1984'ün sonlarında bir çimento fabrikasının işletmeye açıldığı Acmân'da petrol arama çalışmalarına ise 1982'de başlanmıştır. Buna bağlı olarak 1983'te sermayesinin % 50 hissesi Acmân'ın, % 50 hissesi de



Acmân'ın
tarihî
kalesi
ve sarayı



Acman sahillerinden bir görünüş

Arap ve Kanada şirketlerinin olan Acman Millî Petrol Şirketi (AJNOC) kurulmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Michael Tomkinson, *The United Arab Emirates*, London 1975, s. 157-162; Muhammed Morsy Abdullah, *The United Arab Emirates, A Modern History*, London 1978, s. 98, 100, 110, 299, 303; J. G. Lorimer, *Gazetteer of the Persian Gulf, Oman and Central Arabia*, Farnborough 1908-15, I, 718, 738, 776; M. S. Gallab v.dğr., *el-Büldânü'l-İslâmiyye ve'l-ekalliyâtü'l-müslime fi'l-âlemi'l-mu'âşır*, Riyad 1399/1979, s. 107-108; *The Middle East and North Africa*, London 1988, s. 836-837, 843, 848; J. B. Kelley, "Adjman", *El² Suppl.* (İng.), I, 42.



MUSTAFA BİLGE

ACREDİYYE

(المجردية)

(bk. ACÂRİDE).

ÂCURRİ

(الآجری)

Ebû Bekr Muhammed b. Hüseyin
b. Abdillâh el-Âcurrî el-Bağdâdî
(ö. 360/970)

Tanınmış muhaddis ve fıkıh âlimi.

Bağdat köylerinden Âcur'da doğdu. Tahsilini Bağdat'ta yaptı ve 330 (941) yılına kadar orada kaldıktan sonra Mekke'ye gidip yerleşti. 1 Muharrem 360 (4 Kasım 970) tarihinde seksen (bir rivayete göre doksan altı) yaşında iken Mekke'de vefat etti.

Hadis münekkitlerinin, hadisteki güvenilirliğini *sadûk**, *sika** gibi terimlerle ifade ettikleri *hâfız** hadis imamı Âcurrî, Ebû Müslim el-Kecfî, Ebû Şuayb el-Harrânî, İbn Ebû Dâvûd, Ebû'l-Kâsım el-Begavî ve İbn Nâciye başta olmak

üzere birçok hocadan ders aldı. En önemli talebeleri arasında *Hilyetü'l-evliya'* müellifi Ebû Nuaym el-İsfahânî ve tanınmış Mâlikî muhaddis ve fakih Ebû Muhammed el-Asilî'yi zikretmek gerekir. Özellikle ilk kaynakların Şâfiî olduğunu kaydettikleri Âcurrî'nin fikhî görüşleri bazı Hanbelî fıkıh kitaplarında geçmekte ve bundan dolayı Hanbelî tabakat âlimlerinin bir kısmı eserlerinde biyografisine yer vererek onu kendi mezhep âlimlerinin önde gelenlerinden saymaktadırlar. Gerçekte ise, meselâ *Kitâbü's-Şerî'a* ve *Ahlâku'l-ulemâ'* gibi eserleri incelendiğinde Âcurrî'nin mukallit değil, müctehid bir âlim olduğu ve mezhep taassubuna karşı çıktığı görülür.

Eserleri. Âcurrî'nin kırka yakın eserinden en önemileri şunlardır: 1. *Ahlâku'l-ulemâ'* (Kahire 1931). 2. *Ahbârü Ömer b. Abdilazîz*. Dr. Abdullah Abdürrahim Useylan tarafından neşredilmiştir (Beyrut 1980). 3. *Tahrîmü'n-nerd ve's-şat-ranc ve'l-melâhi*. Ömer Garâme el-Amravî eseri notlarla neşretmiştir (Riyad 1400). 4. *en-Naşiha*. İbn Müflih el-Hanbelî, üç cilt halinde basılan *Kitâbü'l-Fürû'* (1339/1921) adlı önemli eserinde, Âcurrî'nin bu kitabından nakiller ve alıntılar yaparak bazı fikhî görüşlerine yer vermiştir. 5. *Kitâbü's-Şerî'a*. Muhammed Hâmid el-Fakkî tarafından neşredilen (Kahire 1369; Beyrut 1403/1983) bu eserde İslâm inancının esasları Kur'an ve Sünnet'in ışığında ele alınarak sapık fırkaların görüşleri tenkit ve reddedilmiştir. 6. *et-Taşdik bi'n-naazar ilal-lâhi Te'âlâ fi'l-âhire*. Eseri Semîr b. Emîn ez-Züheyri neşretmiştir (Beyrut 1408/1988). 7. *Ahlâku hameleti'l-Kur'ân*. Muhammed Amr b. Abdüllatif'in tahkikiyle Beyrut'ta (1406) ve ayrıca Abdülazîz b. Abdülfettâh el-Kârî'nin tahkikiyle Medine'de (1408/1987) yayımlanmıştır. 8. *Kitâbü'r-Rü'ye*. Muhammed Gıyâs el-Cambâz tarafından neşredilmiştir (Riyad 1405). 9. *Kitâbü'l-Ğurebâ'*. Bedr el-Bedr tarafından Kuveyt'te neşredilmiştir.

Diğer başlıca eserleri de şunlardır: *el-Erba'ün (Erba'üne hadîşen)*; *eş-Şemânün*; *Farzu talebi'l-ilm*; *Vuşûlü'l-müştaşkin ve nüzhetü'l-müstemi'in*; *Edebü'n-nüfûs*; *el-Fevâ'idü'l-müntehabe*; *et-Teheccüd*; *et-Teferrüd ve'l-uzle*; *Hüsnü'l-hulk*; *eş-Şübühât*; *Ahkâmü'n-nisâ'*; *Muhtaşarü'l-fıkıh*; *Fazlü'l-ilm*; *Ahlâku ehli'l-bir ve't-takvâ*; *et-Tevbe*; *er-Risâle ilâ ehli Bağdâd*; *Şerhu Hadîsi'l-erba'in*; *Şerhu*

Kaşidetü's-Sicistânî; *Şifâtü kabri'n-Nebî*; *Evşâfü's-seb'a*; *Cüz'ün fihi hikâyâtü's-Şâfi'i* ve *ğayruh*; *Tagyirü'l-ezmine*; *Firdevsü'l-ilm*.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (nşr. Rîzâ—Teced-düd), Tahran 1391/1971, s. 268; İbn Hayr, *Fehrese* (nşr. F. Codera—J. R. Tarrago), Sarakosta 1893 — Kahire 1382/1963, s. 72, 154-156, 285-286; Sem'ânî, *el-Ensâb* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî), Haydarâbâd 1961-66 — Beyrut 1400, 1980, I, 94; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî), I, 5; İbn Hallikân, *Vefeyât* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1968-72, IV, 292-293; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XVI, 133-136; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, Haydarâbâd 1375-77/1955-58, III, 936; Safedî, *el-Vâfi*, II, 373-374; Sübkî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye* (nşr. Mahmûd Muhammed et-Tanâhî v.dğr.), Kahire 1383-96/1964-76, III, 149; Fâsî, *el-İkdü's-semîn* (nşr. Fuâd Seyyid), Kahire 1378-88/1958-69, II, 3-5; Uleymî, *el-Menhecûl-ahmed* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Beyrut 1403/1983, II, 65-66; *Hediyyetü'l-ârifin*, II, 46-47; Ketânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (nşr. Muhammed el-Muntasır), Dımaşk 1383/1964, s. 42, 43, 44, 53, 102, 104, 112, 166; Sezgin, GAS, I, 194-195; Münecid, *Mu'cem*, V, 7-8.



ORHAN ÇEKER

ÂCURRÜMİYYE

(الآجرومية)

(bk. İBN ÂCURRÜM).

ACÜZ

(المجز)

Bir beytin ikinci mısraındaki son cüz. Darb yahut kafiye ile eş anlamlıdır (bk. ARÜZ).

ACZ

(المجز)

Bedenî veya malî yetersizlik sebebiyle dinî, hukukî yükümlülükleri ve işlemleri yapamama veya eksik yapma hali (bk. KUDRET).

AÇE

Sumatra adasının kuzeyinde yer alan bölge ve XX. yüzyılın başlarına kadar bu bölgede hüküm süren bir İslâm devleti.

Bugün Endonezya'nın özel otonom bölgelerinden biridir. Yüzölçümü 55.392 km², nüfusu 1985'te üç milyon civarında olup merkezi Benderaçe'dir (Banda